

31. Videtur Papam posse ob gravissimas causas dissolvere Matrimonium simpliciter ratum. Divortium tori et cohabitationis, firmo remanente vinculo conjugali, potest fieri 1.º si unus conjugum committeret delictum alteri perniciosum, ut si conaretur eum in peccatum inducere, præsertim a fide avertere, et esset periculum perversionis; 2.º si alter morbo contagioso laboraret, amens fieret, et adesset periculum pro alio; 3.º si mutuo consensu separati, ambo ingrediantur religionem, aut muliere proficiente, vir sacris initiatur, aut si mulier 50 annos nata castitatem voveret in sæculo, et vir profiteretur, aut sacerdotio initiaretur; 4.º ob sævitiam conjugis, verbera injusta, gravia, frequentia; imo, pro personæ qualitate, convicia crebria et gravia; debet intervenire sententia iudicis, nisi mora sit periculosa, aut periculum non facile probaretur; 5.º ob adulterium certum et perfectum, raro tenetur, sed potest conjux discedere, nisi ipse sit quoque reus adulterii, aut consenserit adulterio alterius, aut mulier vi fuerit oppressa, aut injuria sit remissa, præsertim per copulam subsecutam. Conjux innocens semper habet jus revocandi adulterum, sed difficulter adultera poterit obligari ad redeundum ad virum, quia ipsa poterit timere gravia damna. Ad separationem ob adulterium non videtur requiri sententia. Facta separatione per sententiam, innocens potest ingredi religionem, sed non adulter sine alterius licentia, aut nisi alter statum irretactabilem assumpsisset. Filii educantur apud innocentem; videndum cujus expensis.

DE CENSURIS.

1. Censura est vel latae, vel ferendæ sententiæ, a jure, vel ab homine superiore ecclesiastico habente jurisdictionem ordinariam et expeditam; unde non potest ferri ab excommunicato, suspenso, hæretico, schismatico, nisi sit occultus, quo in casu illicite, sed valide fertur. Censura lata ex coactione aut metu gravi est valida, sed invalida est ejus absolutio metu injusto extorta. Censura lata a jure aut ab homine sententia generali non incurritur ab impuberibus, nisi exprimitur, ut fit pro ingressu claustrorum et percussione clerici. Episcopi non incurrun suspensionem nec interdictum nisi specialiter nominentur, de excommunicatione autem dubitatur. Reges et Reginae a solo Papa censurari possunt. Pro censura gravi, debet adesse contumacia in peccato gravi vel ex se, vel ex circumstantiis; in dubio de gravitate, standum est iudicio superioris; requiritur insuper actus externus et consummatus. Incurritur a mandantibus, licet effectus non sequatur, si principaliter in eos lata sit, secus non; hinc non incurrit qui mandavit percussorem clerici si illa non evenit, aut consilium præstitum ad eam non impullit percipientem, aut fuit revocatum ante executionem, quia tunc non est contumacia, quæ importat contemptum censuræ. Requiritur etiam scientia legis et ipsius censuræ, quantum quævis ignorantia excusat a censura; debuit præcedere monitio. Videtur quod metus gravis excuset a censura. Si quis esset injuste censuratus, aut de eo dubitaret, non ligaretur in conscientia, nec fieret irregularis administrando in Sacris, sed exterius se deberet gerere tanquam censuratum ad evitandum scandalum. Qui extra

suam Diœcesim deliquit, et per sententiam particularem excommunicatus est ab Episcopo illius loci, non potest a proprio Episcopo absolvi, nisi de licentia alterius Episcopi, quia factus est subditus illius Episcopi circa illud particulare ratione delicti. Qui habet facultatem absolvendi a casibus papalibus, non ideo potest absolvere a casibus Bullæ *Cana*, et qui habet pro Bulla *Cana*, non ideo potest pro hæresi, ut declaravit Ben. XIV. in Bulla *Convocatis*. Facultas data ab Episcopo pro reservatis, non valet pro iis quibus annexa est censura reservata; e contra facultas data a Papa pro reservatis, valet pro censuris reservatis. Ad absolvendum a censura in foro interno sufficit quodlibet signum externum, sed non sola voluntas; potest absolvi valide etiam absens, et licite gravi urgente causa, et valide etiam invitus, sed illicite. Absolutio metu gravi et injusto extorta est nulla. Satisfactio parti offensæ debet fieri pro foro externo ante absolutionem a censura, et si illud sit impossibile, datur cautio aut juramentum satisfaciendi. Juretur de non reincidento, si crimen sit enorme.

2. Vitandi tantum sunt illi qui nominatim sunt excommunicati et denunciati; non adest igitur obligatio vitandi excommunicatos etiam notorios, nisi isti sint nominatim excommunicati et denunciati in loco publico; sed Conc. Const. declaravit se velle hac distinctione prospicere tantum bono fidelium, non autem excommunicatorum, unde videretur quod excommunicati peccarent semper communicando cum aliis; dum alii non peccarent; sed res aliter se habet, nam si tolerati communicando cum fidelibus peccarent, esset inutilis illa licentia data fidelibus, dum indirecte, id est ratione charitatis ex qua tenetur unusquisque non præbere

alteri occasionem peccati, iisdem fidelibus esset vetita illa communicatio; unde restat quod universe possint fideles et excommunicati tolerati simul communicare. Vitandi sunt percussores clericorum, si percussio sit publica, aut delictum sit probatum in iudicio.

3. Excommunicatio privat usu passivo sacramentorum, nisi excuset timor gravis damni, et non fiat cum contemptu censure; privat quoque usu activo licito, nam adest validitas, excipe quod vitandus non potest ministrare sacramentum Penitentię quia omni jurisdictione privatur; toleratus autem toties licite sacramentum ministrat quoties illud ab eo requiritur; hinc die festivo, si desit alter sacerdos, toleratus postulatus potest celebrare, modo absit scandalum. Excommunicatus non potest esse iudex, scriba, testis, advocatus, procurator, testator, tutor, præsentator ad beneficium; hæc omnia plerumque pro vitandis sunt illicita et invalida, pro toleratis autem tantum illicita. Vitandus, non autem toleratus, privatur sepultura ecclesiastica, et ille qui eum sepeliret modo ecclesiastico incurreret excommunicationem, nisi dederit signa penitentię, et absolvatur cadaver; sed nemo sepultura privandus est sine sententia Episcopi.

4. Excommunicatio minor incurritur ob unicam causam, nempe ob communicationem cum excommunicato vitando in actionibus comprehensis in sequenti versu:

Os, Orare, Vale, Communio, Mensa negatur.

Insuper peccat venialiter qui talia vitando tribuit; sed peccaret graviter: 1.º si tribueret in contemptum censure; 2.º si in divinis in materia gravi; 3.º si in crimine ob quod alter fuit excommunicatus com-

municaret. Incurreret excommunicationem majorem clericus scienter communicans cum excommunicato nominatim a Papa et denunciato; item si excommunicatio fuit lata in aliquem et simul in participantes, qui tunc communicat cum illo post monitionem incurrit excommunicationem majorem, et non potest absolvi nisi ab eo à quo absolvendus est principalis.

5. Excusant communicantem:

Utile, Lex, Humile, Res ignorata, Necessè.

Utile intelligitur utilitas aut ipsius excommunicati, ut respiseat, aut utilitas aliorum. *Lex* intelligitur matrimonialis. *Humile* intelligitur subjectio debita à filiis, militibus, servis. *Res ignorata*, ignorantia sive inadvertentia vel legis vel facti. *Necessè*, quæcumque necessitas gravis sive temporalis sive spiritualis tam communicantis, quam excommunicati, aut aliorum.

6. Duplex est effectus excommunicationis minoris:

1. ° privare sub gravi receptione sacramentorum; 2. ° item receptione beneficiorum. Qui cum excommunicatione minori confert sacramenta non peccat, nisi conferendo ipse deberet quoque sacramentum suscipere. Ab hac censura quisvis confessarius potest absolvere.

7. Excommunicationes non reservatæ et quæ frequentius locum habent, sunt: in extorquentes absolutionem a censuris, in sepelientes publicos usurarios, in contrahentes intra gradus prohibitos, in imprimentes aut facientes imprimere sine permissione, vendentes, retinentes libros de rebus sacris sine nomine auctoris, nisi habeatur licentia ab ordinario, cujus approbatio aposita indicat eum consensisse ut taceretur nomen auctoris, in profitentes aliquam scientiam qui fidei professionem non emittunt, in potestatem usuris fa-

ventem, in occupantes bona ecclesiæ vacantis, in mandantes occisionem alicujus Christi fidelis, in impediens sequestrum ab Episcopo præceptum, in non denuntiantes Episcopos hæreticos et confessarios sollicitantes, in eos qui servare faciunt statuta contraria libertati ecclesiasticæ, in clericos in dignitate constitutos aut sacerdotes docentes legem aut medicinam, in sacerdotes qui præfecturas laicales suscipiunt, in clericos qui locant domos usurariis, aut bona ecclesiæ alienant, aut ultra triennium ea locant, in concionatores qui impugnant montes pietatis, in eos qui fidei renuntiant aut permutant beneficia, in præsentibus absolvere a casibus Bullæ *Cænæ*, in eos qui in aliquod officium ecclesiasticum se ingerunt sine licentia Episcopi, in raptos mulierum et iis cooperantes, in ingredientes monasteria monialium sine licentia superioris, in cogentes mulierem invitam ad ingrediendum monasterium, etiam pro educatione, nisi a recta morum via aberraverit, vel nimia sint apud parentes pericula pro ejus pudicitia; non item est de maribus, tamen non excusantur a mortali qui eos cogunt ad ingrediendum aliquod monasterium, etiam pro sola educatione, justa deficiente causa. Excommunicantur qui impediunt ne mulier ingrediatur monasterium ad profectandum.

8. Excommunicationes reservatæ Papæ extra Bullam *Cænæ* sunt: in incendiarios denunciatos, in frangentes et spoliantes ecclesias, in vexantes eos qui ferunt censuras, in dantes aut recipientes aliquid ut admittatur quis in religionem, aut ut obtineatur aliqua gratia vel justitia Romæ, in committentes simoniam realem aut confidentialem, in duellatores, paternos, consultores, fautores, et spectatores qui sua assisten-

tia incitant ad pugnam, in usurpantes bona ecclesiarum, aut aliorum locorum priorum, in exigentes tributa ab ecclesiasticis, in violantes interdictum, in publicantes falsas indulgentias, in retinentes fructus beneficii vacantis, aut impediendes possessionem, in sustinentes opiniones damnatas, in Parochos non residentes, in regulares viaticum ministrantes, aut absolventes a reservatis Episcopis, in defendentes praxim interrogandi de nomine complicitis, in confessarios qui absolvunt complices peccati turpis, in defendentes sententiam oppositam immaculatæ Conceptioni, et pariter in asserentes hanc piam sententiam esse articulum fidei, nam est tantum pia sententia ubique recepta, pro qua defendenda moriens martyr esset, talis enim cultus erga B. V. est actus religionis pro quo defendendo potest acceptari martyrium (*S. Thom., Ben. XIV. de Can. l. 1, c. 14, n. 13*); in quamcumque personam utriusque sexus, etiam infantem, quæ ingreditur monasterium claustrale monialium sine licentia scripta Episcopi vel superioris, et vetatur ipsis Episcopis et Prælati regularibus sub gravibus penis ingressus sine necessitate, in qua paucos debent habere socios. Licentia non requiritur scripta pro iis quorum opera monialibus est jugiter necessaria, sed debet esse pro persona designata; Prælati potest superiorissæ committere hanc licentiam concedere. Confessarius pro infirma ingreditur cum cotta et stola, et ad alias monasterii partes non divertat, regularis cum socio, secularis solus, sed eos comitantes semper videant. Medicus omni trimestri licentiam renovet, solus ingreditur, duabus e senioribus comitatus; item omnes operarii necessarii, sed deficiente illo cui licet, alius ei non potest sufficere sine nova licentia.

9. Vetatur sub pœna excommunicationis, sed ferendæ sententiæ ab Episcopo, laicis, et suspensionis clericis, ne frequentent colloquia monialium. Regulares accedentes ad colloquendum cum monialibus, etiam ex rationabili causa, peccant mortaliter, quando non adest licentia Episcopi. Idem dicendum de regularibus qui, habita ad moniales concione, cum iisdem, sine licentia Episcopi, etiam de rebus spiritualibus colloquantur.

10. Excommunicantur a S. Pio V. moniales quæ uno pede e clausura egrediuntur; item mulieres, exceptis Reginis et fundatricibus, quæ claustrum virorum ingrediuntur ipso facto excommunicationem papalem incurrunt.

11. Quod attinet ad percussorem clerici (videndum est in libro quinam intelligantur sub nomine clerici), incurrunt excommunicationem reservatam Papæ omnes cujusvis sexus et ætatis rationis compotes, etiam illi qui efficaciter mandant cum influxu gravi, aut illi dant consensum influentem efficaciter in percussorem, aut factam approbant in certis casibus, item qui non impediunt cum ad id tenentur ex juxtitia aut officio, quoties injuria censetur gravis ratione reverentiæ clerico debitæ. Sufficit percussio etiam levis, imo conspuere, luto inquinare, vestem scindere, in carcerem conjicere, habenis equum retinere. Non excommunicantur fures qui vim non adhibent, sed clam surripiunt clerico, nec illi qui percutiunt joco, aut sine culpa gravi, nec parentes aut præceptores qui per modum correctionis et moderate verberant. Excusantur pueri tonsurati qui se invicem pugnis percutiunt, illi qui se defendunt cum moderamine inculpate tutelæ, et illi qui ob iram subitanam sine advertentiâ agunt.

12. In Bulla *Cœnæ*, principalis excommunicatio reservata est illa quæ fertur contra hæreticos, eorum fautores, et scienter retinentes, legentes, imprimentes, vendentes, ementes, defendentes eorum libros de religione tractantes, vel hæresim continentis, (non autem libros mere scientificos) licet intentio sit eos confutandi; excipe si aliquis doctus legeret ut converteret hæreticum, et res non pateretur moram ad petendam licentiam. Eam incurrunt illi qui ex errore intellectus, et cum pertinacia voluntatis amplectuntur opinionem quam sciunt oppositam doctrinæ Ecclesiæ, aut qui dubitant positive de articulo fidei, nam qui negative dubitat, non judicando, sed suspendendo iudicium, peccat quidem, sed non incurrit censuram. Hæreticus autem, et positive dubitans ad incurrendam censuram debet errorem verbis aut signis manifestare animo profitendi, licet nemini innotescat.

13. Qui legunt, retinent libros ex professo obscænos puniuntur a Sixto V. excommunicatione reservata.

14. Scripta damnata tamquam suspecta de hæresi et in Indice romano contenta, prohibita sunt sub excommunicatione, sed non reservata.

15. Irregularitas ex homicidio, aut mutilatione incurritur a mandantibus, consulentibus, et quandoque a cooperantibus, non autem ab illis qui se defendunt.

DE PRIVILEGIIS.

1. Privilegiatus non tenetur uti suo privilegio, nisi eo uti expediat bono communi, ut privilegium immunitatis quo omnes ecclesiastici uti tenentur. Regulares non possunt renuntiare suis privilegiis. Privilegia gratiosa late sunt interpretanda, stricte autem odiosa, aut illa quæ cedunt in præiudicium aliorum, si conces-

sa sint personæ particulari; si autem communitati, latissime interpretentur.

2. Ex Bulla S. Pii V sæculares possunt audire Missam et conciones in ecclesiis Regularium, et ibi præcepto satisfacere.

3. Ecclesiastici jure divino sunt exempti a potestate sæculari quoad materias spirituales, ut Ordines, Electiones; circa suas personas et loca, saltem jure canonico sunt exempti. Cæterum tenentur in conscientia, sed non vi coercitiva, illis legibus civilibus quæ non repugnant eorum statui. Exempti sunt in omni causa spectante ad forum ecclesiasticum, excipe si inveniantur sine veste clericali, aut cum armis prohibitis, aut in flagranti delicto, nam tunc possunt incarcerari, ut postea curiæ ecclesiasticæ remittantur. Circa bona ecclesiastica non tenentur solvere vectigal.

4. Omnes delinquentes christiani ad loca sacra confugientes gaudent immunitate, et qui eos extrahere tentant incurrunt ipso facto excommunicationem reservatam Papæ vel Episcopo: excipiuntur latrones publici, depopulatores agrorum, omnes homicidæ, hæretici notorii, et rebelles contra personam Principis.

5. Episcopi, juxta Trid. sess. 24. cap. 5., possunt dispensare in omnibus irregularitatibus et suspensionibus Papæ reservatis, excepto homicidio voluntario, et aliis deductis ad forum contentiosum, si delictum sit occultum, nempe tantum septem vel octo personis notum in civitate; item possunt absolvere per se vel per alium ad id specialiter deputatum a casibus papalibus occultis, non autem dispensare in irregularitate occulta ex defectu, nisi sit dubia. His facultatibus privantur Episcopi in locis ubi Tridentinum non est receptum, nam valde incongruum esset ut Concilii gau-

deret privilegiis qui onera subire recusat. Nomine Episcopi veniunt Vicarii Capitulares Sede vacante, non vero Vicarii Episcoporum. Eadem possunt Episcopi erga peregrinos qui versantur in sua Diocesi, sed non possunt absolvere a reservatis cum censura ab aliis Episcopis. Vigore Bullæ *Cænæ*, Episcopis ablata fuit præfata facultas Tridentini respectu hæresis occultæ et aliorum casuum per ipsam Bullam reservatorum; sed potest Episcopus ut delegatus apostolicus absolvere hæreticum etiam notorium quoad forum externum, facta prius abjuratio coram notario et testibus, et postea potest absolvi a peccato hæresis a quolibet confessario. Episcopus potest per se, vel per alium absolvere ab omnibus casibus papalibus, etiam ab hæresi, impeditos ire Romam, ut senes, mulieres, infirmos, impuberes, pauperes et alios omnes qui habent alias justas causas quibus ab itinere rationabiliter excusentur, plerique tales sunt; et ita impediti in perpetuum (quod ita judicatur si impedimentum durat ad annos quinque) non tenentur recurrere Romam per procuratorem vel epistolam. Quando pœnitens nequit se præsentare Papæ ut a censura papali absolvatur, tenetur ad Episcopum recurrere; quando autem nec illud est possibile, etiam extra mortis articulum, valde probabile est quod possit a simplici confessario absolvi, cum obligatione se præsentandi Episcopo cessante impedimento, sub pœna secus reincidendi; idem dicendum de reservatis Episcopo.

6. Absolutio quarundam censurarum reservatur Episcopo, ut percussio levis et occulta clerici, abortus fetus animati procuratio, et omnes aliæ quas sibi reservat Episcopus.

7. Potest Episcopus dispensare in impedimentis di-

rimentibus dubiis, imo et in certis, modo Matrimonium sit jam contractum, recursus ad Papam sit difficilis, immineat periculum scandali, aut infamiæ, aut incontinentiæ, et modo non ambo mala fide contraxerint. Si autem facile possit obtineri dispensatio a Papa, et conjuges sint in bona fide, in ea relinquuntur, donec dispensatio obtineatur. Quando jamjam contrahendum est, et imminet periculum infamiæ, et recursus ad Papam est difficilis, Episcopus potest dispensare. Imo, dato casu quod sponsi jam ad ecclesiam pervenerint, et unus ex eis manifestaret confessario impedimentum occultum contractum tanquam peccatum, et sine infamia non posset differri Matrimonium, declaret confessarius non obligare tunc legem impediementi, et jungantur, sed ad cautelam dispensatio a Papa postea obtineatur; hoc currit si Episcopus absit, nam ad eum, si fieri potest recurrendum est ut dispenset.

8. Episcopi non possunt permittere ut celebretur Missa perpetuo nisi in oratoriis a se benedictis, habitis ut publicis, quorum janua sit ad viam publicam; possunt autem in itinere celebrare per se vel per alium in quacumque domo. Episcopus non potest sine necessitate permittere ut celebretur in domibus privatis, nisi per transennam, durante infirmitate, aut alia quadam necessitate accidentali et justa, quod præsertim potest et debet concedi sacerdoti infirmo.

9. Superiores Regularium, etiam locales, possunt absolvere subditos, novitios et commensales ab omnibus casibus et censuris non reservatis Papæ, etiam ante ingressum incursum; item ab omnibus casibus papalibus occultis, prout valent Episcopi erga suos subditos, (non autem a casibus Bullæ *Cænæ*) et a qualibet

percussione clerici, etiam gravi et publica. Possunt quoque absolvere sæculares ab omnibus casibus et censuris Papæ reservatis, (exceptis casibus Bullæ *Cænæ*, et percussione clerici, duello, violatione immunitatis, et clausuræ monialium ob pravum finem, simonia, et omnibus casibus quos sibi reservant Episcopi, licet omnes isti casus sint occulti). Hæc potestas valet tantum pro foro interno. Regulares nullibi possunt excipere confessiones sæcularium quin ab Episcopo loci approbentur, et, si velit, examinentur. Possunt dispensare cum suis subditis in quacumque irregularitate ob delictum, aut ob defectum; insuper in præceptis ecclesiasticis, præsertim in dubio utrum res dispensatione egeat, ut in jejuniis, abstinentiis, recitatione officii, observatione festorum, non ad longum tempus; item quoad regulas religionis, quoad abbreviationem Breviarii in infirmitatibus, aut laboribus extraordinariis. Confessarii regulares mendicantes, modo habeant ad hoc licentiam specialem a superiore sui monasterii, possunt irritare, remittere et dispensare vota et juramenta, et dispensare cum conjugibus quoad impedimentum ad petendum debitum propter incestum cum consanguineo conjugis, idem est de voto castitatis ante vel post matrimonium elicto, et probabiliter etiam in casu necessitatis possunt dispensare cum sponsis, ut possunt Episcopi, in voto castitatis, ad contrahendum matrimonium. Regulares in itinere, si non habeant socium sui ordinis, possunt confiteri cuique sacerdoti, etiam non approbato.

10. Quoad Ordines, regulares non recipiant litteras dimissoriales ab Episcopis, sed à suis Superioribus, alioquin peccant graviter et incurrunt suspensionem. Debent examinari et ordinari ab Episcopo loci ubi

morantur; et si alibi mittendi sint; quia Episcopus abesset, aut non haberet ordinationem, ferant de hoc attestationem ab Episcopo domicili. Possunt ordinari extra tempora, et in tribus diebus festivis. Possunt celebrare in suis ecclesiis saltem tribus horis ante ortum solis. Cum licentia superioris, possunt etiam tonsurati concionari in suis ecclesiis; petita tantum benedictione Episcopi, in aliis autem ecclesiis non sine approbatione Episcopi, qui potest eos examinare, imo in certis casibus eos suspendere et punire.

DE CHARITATE ET PRUDENTIA

CONFESSARII.

1. Distingatur occasio voluntaria a necessaria, remota a proxima, per se respectu omnium, aut per accidens respectu alicujus personæ: attendatur frequentia peccatorum, aut evidens periculum peccandi, aut scandalum aliorum. Sit rigorosus confessarius ubi agit de periculo peccati formalis, et raro acquiescat dicentibus ex separatione magnum oriturum scandalum, nam si alii ignorent, nihil suspicabuntur si autem sciant, multo magis mirabuntur quod post confessionem occasionem non auferat. Distinguit S. Carolus occasiones quæ non sunt *in esse*, ut blasphemare in ludo, in caupona, et ait quod si pœnitens promittat firmiter ab iis occasionibus in posterum se abstinere, potest experiri confessarius dando absolutionem usque ad ter, sed non ultra, nisi aliqua emendatio appareat; si autem occasio sit *in esse*, ut ei qui concubinam domi detinet, omnino neganda est absolutio, donec occasio prius auferatur, nisi cum promissione remotionis occasionis adesset dolor vere extraordinarius,

et pœnitens non posset redire nisi post longum tempus, et insuper modo alii confessario fidem jam non fregerit. Si autem occasio sit proxima et necessaria, fiat remota, adhibendo ad hoc remedia; et toties quoties censetur dispositus debet absolvi. Hinc absolutionis capaces sunt qui nolunt relinquere domum aut officium ubi soliti fuerunt peccare, quia nequeunt deserre sine magno detrimento, modo verum habeant propositum, et media assumant; sed interdum utile est eis absolutionem differre. Scriptura non dicit quod peribit qui est in periculo, sed qui illud amat. Si autem manendo in occasione proxima voluntaria semper eodem modo relabatur, etiam adhibitis remediis, omnino neganda est absolutio donec occasionem tollant, nam si oculus tuus scandalizat te, etc. Ubi agitur de liberando pœnitente a peccato formali, utamur opinionibus benignioribus, sed ubi opiniones benignæ periculum peccati formalis proximius reddunt, utamur rigidioribus.

2. Habituali peccata nondum sunt confessi, si bene sint dispositi, possunt absolvi prima vice qua confitentur de pravo habitu; si tamen habitus est inveteratus, absolutio potest differri donec aliqua media adhibuerint. Recidivi qui post confessionem eodem modo sunt relapsi sine ulla emendatione, nisi dent signa extraordinaria, ne una quidem vice possunt absolvi; differantur ad 8, 10, 15, 20, dies ad summum, ut suadet Bened. XIV; et si peccatum procedit ex fragilitate intrinseca, etiam minus. Curet confessarius ut illos disponat, raro enim prodest recidivis dilatio, sed multo magis gratia sacramenti. Aliud est si lapsus procedat ex occasione extrinseca quam pœnitens non vitavit. Sæpius vocentur ad confessionem omnes recidi-

vi; ut autem absolvantur statim, non sufficiunt signa ordinaria, requiruntur extraordinaria, v. g. verba ex corde procedentia, minutio peccatorum in eisdem circumstantiis, aut certe major resistentia, fuga occasio- nis, observatio remediorum, præsertim si ab alio confessore non fuerint data, spontanea et difficilis confessio, motus cordis extraordinarius, confessio peccatorum antea tectorum, jam facta restitutio rei alienæ aut famæ; signum autem minus utile est tempus seu dilatio, gratia enim tempus non requirit quod indirecte tantum, dum illa signa directe dispositionem ostendunt. Numquam potest adesse certitudo physica de dispositione, sufficit moralis. Si pœnitens relapsus est ex fragilitate intrinseca, iterum dico raro expedire dilationem absolutionis, etiam pro mollitie, quando putatur dispositus, debet absolvi; aliter autem agendum cum eo qui relabatur ob occasionem extrinsecam, etiam necessariam. Pro pollutione valde utilis est frequens confessio, ait S. Phil. Neri, et Card. Toletus addit nullum remedium ad hoc esse efficacius, et qui eo non utuntur emendationem non possunt sperare, nisi per miraculum.

3. Peccat ille confessarius qui indispositos absolvit, sed non minus ille qui dispositos sine absolutione dimittit. Valde male agunt illi qui recidivos absolvunt, præsertim peccantes ob occasionem extrinsecam, sine signo extraordinario, sine admonitione, et quin ipsis remedia præscribant.

4. Maxima requiritur cautio quando agitur de his qui absolutionem petunt ut sacros Ordines recipiant; debent certe diu probari, si opus sit, Ben. XIV. Syn. l. 11. c. 17. 18., et in hoc consentiunt omnes Doctores cum S. Thoma, qui (2. 2. q. 184. a 8.) ait: *Ordines sacri præexigunt sanctitatem.*

5. Curet confessarius ut omnes sciant ea quæ necessaria sunt necessitate mediæ et præcepti. Sciscitentur, ubi opus est de scandalo, de cooperatione: item an parentes filios doceant, corripiant, scandalizent, an illis permittant colloquia privata periculosa, an eos simul dormire sinant, an cogant circa electionem status? An domini servis invigilent, an uxores debitum negent? nam propter hoc multæ damnantur. An penitens proximo grave malum optaverit, an de eo gavisus sit, famam abstulerit, discordias excitaverit, odia fovērit? An cogitationibus, desideriis impuris deditus, quodnam horum fuerit objectum? An verba obscœna coram aliis? In omnibus scire expedit an sit consuetudo. Si Sacerdos accedat, interrogetur an rite celebret et confessiones audiat, an satisfecerit Horis, et oneribus Missarum intra tempus debitum? an gratias agat? Confessarius qui ob respectus humanos aliquem dissuadet a vocatione religiosa, a mortali nequit excusari, ait S. Thomas. Cum Sacerdotibus sit confessarius suavis et urbanus, sed fortis in monendo et in deneganda absolutione recidivis, si opus sit, licet eam petant in sacristia. Si accedat Parochus, an invigilet, corripiat, concionetur? An Medicus suo fungatur officio circa licentiam pro edendis carnibus, circa curam pauperum, an admoneat ægrotos de periculo ut admittrentur. Non est sciscitandum a pueris circa pollutionem an fuerit seminis effusio, nam melius es ut desit integritas materialis confessionis, et non edoceantur ea quæ feliciter ignorant. Pueri disponantur ad absolutionem, si opus sit. Pro electione status, bene examinet confessarius motiva impellentia, non absolute determinet, sed tantum ex indicis suadeat; avertat a religione laxa, et præcipuam curam adhi-

beat si penitens cupiat esse sacerdos sæcularis, in quo statu multa sunt pericula. Raro valde permittat votum castitatis perpetuæ. Attendat ad eos qui nubere debent, cum sint incontinentes, et remedia adhibere nolunt quibus continentes fiant. Non permittat ut puellæ doceantur a viris legere, multo minus scribere, et si non obtemperent, nec eas nec matres absolvat. Si homines feminarum comas componunt, valde periculosum erit ne peccent.

6. Ordinarie non imponat mortificationes externas, non tribuat nisi postulas, et quandoque minus quam postulatur. Saudeat præsertim mortificationem gulæ, oculorum, aurium, linguæ, ut penitens omni cibo sit contentus, adversa obvenientia patienter ferat.

7. Cum moribundis confessio potest abbreviari, ea conditione ut si convalescant integra fiat, cura sit doloris; si assistentes non possint discedere, sufficit ut ægrotus se accuset genericæ, et in particulari de aliquo peccato levi. Conetur confessarius ut restitutiones, cum possibile est, statim fiant.

8. Dum infirmus sui compos est, absolutionem ei pluries conferre post brevem reconciliationem juvabit; si in lethale incidat, ne exterreatur, sed conteratur et statim absolvatur. Si sensibus sit destitutus, et nullum signum det (monendus erit ut det quantum potest) sufficit eum absolvere omni quarta hora, sæpius si jamjam moriturus est, aut hoc putatur utile juxta cognitionem ejus conscientie.

FINIS.

SUMMA OPERIS.

<i>De Legibus.</i>	1
<i>De Peccatis.</i>	3
I. <i>Præceptum.</i>	ib.
II. <i>Præceptum.</i>	4
III. <i>Præceptum.</i>	5
IV. <i>Præceptum.</i>	6
V. <i>Præceptum.</i>	8
VI. <i>Præceptum.</i>	10
VII. <i>Præceptum.</i>	ib.
<i>De Restitutione.</i>	12
<i>De contractibus.</i>	25
VIII. <i>Præceptum.</i>	32
<i>De Præceptis Ecclesiæ.</i>	34
<i>De Officiis nonnullorum Sæcularium.</i>	36
<i>De Sacramentis in genere.</i>	38
<i>De Eucharistia.</i>	39
<i>De Pœnitentia.</i>	42
<i>De Extrema Unctione.</i>	57
<i>De Matrimonio.</i>	ib.
<i>De Censuris.</i>	71
<i>De Privilegiis.</i>	78
<i>De Charitate et Prudentia Confessarii.</i>	83

B
L
C

03